

PERSONAJE-COPII ȘI VIEȚI DE POVESTE
CHILDREN-CHARACTERS AND FAIRY TALES LIVES

DOI: [10.56177/AUA.PHILOLOGICA.2.26.2025.art.7](https://doi.org/10.56177/AUA.PHILOLOGICA.2.26.2025.art.7)

Lect. univ. dr. ALICE JURCOVEȚ
Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia

Abstract: *In an attempt to construct a perfect architecture of destiny, we forge an out-of-body identity, a more tolerable reality in which we believe that we are the masters of matter that we can transform into energy and thereby catalyze a spectrum that we perceive as a safe-place. This becoming means that people do not have a fixed identity, but there is the possibility for everyone to assume a social mask, and thus a different identity, whereby taboos are released and the new chronotop becomes welcoming. The first subjects of otherness are children, who through play, games and mystification escape into an alternative, into a space-time of the necessary good, a real counter-space, which if they do not receive it, they can construct through intellect and sensitivity. The child-characters are constructed to mirror real adults, whose fear of the unknown, of failure, of death, of loneliness is often so overwhelming that reason is clouded and they are dominated by a strong will to live. Piscine Molitor Patel is Yann Martel's hero, a child with a destiny both magnificent and terrifying. The Life of Pi is a deeply philosophical and religious work in which the eponymous character oscillates between participating in the spectacle of a reality that seems utopian and giving up on life, as death appears fractalic with every moment he spends on a lifeboat, in the middle of the Pacific Ocean, with a Bengal tiger, who poses a concrete threat, but Pi will succeed in transforming the unbalanced relationship of forces into intersubjectivity, and so the tiger will complement Pi and they will support each other. Journeys involving children can be found in all kinds of books, so they should not be mislabeled as "children's literature", a terminology that we believe is pejoratively attributed to it, as it seems to be deprived of its relevance, even relativizing its content. More often than not, the journey is seen as an initiatory route, a search for an escape from the traumatic spaces or situations in which the child feels trapped.*

Keywords: *children; fantasy; Pi; hipotext; faith*

În încercarea de a construi o arhitectură perfectă a destinului, ne făurim o identitate în afara corpului, o realitate mai ușor de tolerat, în care credem că suntem stăpânii materiei pe care o putem transforma în energie și cu aceasta să catalizăm câte un spectru pe care îl percepem ca pe un *safe-place*. Această *devenire* înseamnă că oamenii nu au o identitate stabilă, ci există posibilitatea fiecăruia de a-și asuma o mască socială, deci o identitate diferită, prin care tabuurile sunt eliberate, iar noul *cronotop* devine primitiv. Întâii subiecți ai alterității sunt copiii, care prin joc, joacă și mistificare evadează într-un *alternativ*, într-un spațiu-timp al binelui necesar, un contra-spațiu real, pe care dacă nu îl primesc, îl pot construi prin intelect și sensibilitate.

Immanuel Kant este de părere că „diferitele senzații de amuzament sau de întristare nu se întemeiază atât de mult pe calitatea obiectelor externe, care le provoacă, cât pe propriile sentimente ale fiecărui om de a fi afectat prin plăcere sau

neplăcere. De aici provin bucuriile unor oameni, față de care alții au dezgust, pasiunea iubirii, care este adesea o enigmă pentru oricine, sau de asemenea aversiunea puternică pe care o simte cineva, față de care altul este cu totul indiferent.”¹ Personajele-copii sunt construite în oglindă cu adulții reali, a căror teamă de necunoscut, de eșec, de moarte, de singurătate este adesea atât de copleșitoare, încât rațiunea este încețoșată și sunt dominați de o voință puternică de a trăi.

Piscine Molitor Patel este eroul lui Yann Martel, un copil cu un destin deopotrivă magnific și înspăimântător. *Viața lui Pi* este o lucrare cu un profund caracter filozofic și religios, în care personajul eponim oscilează între participarea la spectacolul unei realități care pare utopică și renunțarea la viață, deoarece moartea i se înfățișează fractalic cu fiecare clipă petrecută pe o barcă de salvare, în mijlocul Oceanului Pacific, împreună cu un tigru bengalez, care constituie o amenințare concretă, dar Pi va reuși să transforme raportul dezzechilibrat de forțe într-o intersubiectivitate și deci, tigrul îl va completa pe Pi și se vor sprijini reciproc. Conceptul de intersubiectivitate este forjat – la nivelul literaturii Fantasy – de autoarea Maria Nikolajeva astfel: „The postmodern notion of intersubjectivity presupposes the absence of a single, fixed subject in a literary text, instead suggesting that the complex ”subject” of a narrative has to be assembled by the reader from several individual consciousnesses. This phenomenon may be best described through Mikhail Bakhtin's (1984) concept of polyphony or heteroglossia: an interplay of different voices and perspectives within a narrative. In an interesting manner, this concept is also connected, as are many postmodern ideas, to quantum physics and its complementarity principle. The decisive difference between the collective and the intersubjective character lies in the absence, in the latter case, of an omniscient perspective in which the narrator has simultaneous access to several characters' minds. While a collective character is a simple sum of its constituents, an intersubjective character is constructed through an intricate interplay of subject positions in the text.”²

Statutul inițial al lui Pi îi conferea o serie de privilegii, cel puțin în viziunea copiilor, tatăl lui era directorul unei Grădini Zoologice din Pondicherry, India, așa că dragostea față de animale îi conferă posibilitatea de a fi aproape de un paradis terestru, pe care să îl exploreze după bunul plac. Deși are în centru experiența de

¹ Immanuel Kant, *Opere. Observații asupra sentimentului de frumos și sublim*, Trad. Rodica Croitoru, București, Editura All, 2008, p. 45

² Maria Nikolajeva, *The Rhetoric of Character in Children's Literature*, Lanham, Maryland and Oxford, The Scarecrow Press, Inc., 2002, p. 88. „Conceptul postmodern al intesubiectivității presupune absența unui subiect unic, fix, într-un text literar, sugerând în schimb că existența unui «subiect» complex, al unei narațiuni trebuie să fie asumat de către cititor din conștiința mai multor subiecți individuali. Acest fenomen poate fi descris cel mai bine prin conceptul de polifonie sau heteroglosie al lui Mihail Bahtin (1984): o interacțiune de voci și perspective diferite în cadrul unei narațiuni. Într-o manieră interesantă, acest concept este, de asemenea, conectat, ca și multe idei postmoderne, cu fizica cuantică și cu principiul complementarității acesteia. Diferența hotărâtoare dintre personajul colectiv și cel intersubiectiv constă în absența, în acest din urmă caz, a unei perspective omnisciente în care naratorul are acces simultan la mințile mai multor personaje. În timp ce un personaj colectiv este o simplă sumă a constituenților săi, un personaj intersubiectiv se construiește printr-o interacțiune complexă a pozițiilor subiecților în cadrul textului.” – trad. n., A. J.

227 de zile petrecute de un copil în mijlocul Pacificului, romanul supralicitează conținutul, prin fascinația lui Pi pentru metafizică și spiritualitate. Cele trei părți corespund unor faze ale existențialismului, adică prezența unui sistem ideatic – viața inițială a lui Pi, când singura sa problemă o constituia explicația pentru prenumele său, pe care îl asocia cu numărul transcendent, o doctrină de acțiune – aflat la bordul cargobotului Tsimtsum, copilul se trezește din cauza unor zgomote și la scurt timp, se vede naufragiat împreună cu un tigru bengalez, o zebra, o hienă și un urangutan și, morala, care poate fi formulată în aceeași paradigmă existențialistă, conform căreia esența precedă existența, deci angajamentele pe care ni le luăm sunt un motiv suficient pentru a trăi, iar Pi mărturisește că: „disperarea era ca un întuneric greu, prin care nu pătrundea deloc lumina. Era ca un iad. Mulțumesc lui Dumnezeu că scăpam mereu din ea. Sau apărea un banc de pești în preajma năvodului, sau trebuia să leg mai bine un nod. Sau mă gândeam la familia mea, la felul cum fuseseră scutiți de această teribilă agonie. Întunericul se risipea în cele din urmă, iar Dumnezeu rămânea o rază de lumină strălucitoare în inima mea. Dragostea mă ținea în viață.”³ Viața lui Pi devine o distopie, în sensul definiției date de Michael D. Gordin: „Despite the name, dystopia is not simply the opposite of utopia. A true opposite of utopia would be a society that is either completely unplanned or is planned to be deliberately terrifying and awful. Dystopia, typically invoked, is neither of these things; rather, it is a utopia that has gone wrong, or a utopia that functions only for a particular segment of society.”⁴

Călătoriile care presupun implicarea copiilor se regăsesc în orice fel de cărți, deci nu trebuie etichetate greșit, ca aparținând „literaturii pentru copii”, terminologie atribuită într-un mod peiorativ, credem noi, deoarece pare că i se știrbește din relevanță, relativizându-i-se inclusiv conținutul. De cele mai multe ori, călătoria se vădește într-un traseu inițiativ, o căutare a unui alternativ salvator, departe de spațiile sau situațiile traumatiche în care copilul se simte claustrat. Pi este diferit față de Bastian Bux, eroul *Poveștii fără sfârșit* de Michael Ende, dar menționează ca *hipotext* romanul de Fantasy amintit: „Cea mai mare dorință a mea – în afară de a fi salvat – era să am o carte. O carte mare, cu o poveste fără sfârșit. O carte pe care aș fi putut-o citi de nenumărate ori, având altă revelație și altă viziune cu fiecare prilej.”⁵ Literatura Fantasy oferă oportunități de escapism într-o lume alternativă, a ludicului și non-volenței, iar eroii par că sunt extrem de conștienți de mediul pe care îl creează, mai ales că îl pot controla, introducând sau excluzând binele și răul, conform logicii binare. Bastian modifică Fantazia uluitor de repede, îi schimbă formele și culorile, introduce personaje alături de care fie călătorește, fie se luptă, născocind alte povești. Într-adevăr, Gmork este personajul

³ Yann Martel, *Viața lui Pi*, traducere din limba engleză de Andreea Popescu, Iași, Editura Polirom, 2012, p. 223.

⁴ Michael D. Gordin, Helen Tilley, and Gyan Prakash, Editors, *Utopia/Dystopia, Conditions of Historical Possibility*, Princeton University Press. Princeton and Oxford, 2010, p. 10: „În ciuda numelui, distopia nu este doar antinomia utopiei. Un opozant redutabil al utopiei, ar fi o societate fie planificată în totalitate, fie deliberat plăsmuită ca înspăimântătoare și îngrozitoare. Distopia, invocată adesea, nu este niciuna dintre acestea, ci, mai degrabă, este o utopie nefuncțională sau una care are deschidere spre o anumită categorie socială.” – trad. n., A. J.

⁵ Yann Martel, *Op. cit.*, p. 221.

care formulează teoriile subversive și vitriolante despre oamenii din lumea reală, ancorându-l astfel permanent pe copil în lumea primară, dar nu face decât să rescrie regulile acesteia, într-o metaficțiune care îi aparține tot copilului, care este conștient de valoarea de adevăr a vieții adulților. El va avea parte de o inițiere într-un tărâm miraculos, care îi va contura identitatea în lumea primară, unde simte singurătatea, rușinea și tristețea, însă în lumea secundară, pe care o re-creează cu fiecare poveste, dobândește orice statut dorește. Vârcolacul Gmork, poate cel mai înspăimântător personaj din roman, nu doar din pricina înfățișării sale, cât prin discursul extrem de brutal pe care îl rostește cu o voce guturală și morbidă, fiind un *alter* al lui Richard Parker, tigru bengalez captiv pe barcă cu Pi.

Pi se confruntă cu o situație extremă, fiind singur pe o barcă cu un tigru, iar supraviețuirea sa depinde de forța interioară și de voința de a trăi, chiar și în cele mai inumane condiții, fiind deci în pericol în lumea primară. Alegerea de a-și crea o lume interioară în mijlocul haosului, poate reflecta ideea nietzscheană de a găsi sens și putere chiar în fața absurdului existențial. Nietzsche vorbește despre ideea că omul trebuie să își depășească limitările impuse de convențiile sociale și religioase, fiind capabil să își creeze propriul sens al vieții prin voință și luptă. Filozoful forjează conceptul de „voință de putere”, în care fiecare individ trebuie să își afirme viața chiar și în fața suferinței și a absurdului, susținând că „Declinul creștinismului – datorită moralei sale (ce nu poate fi desprinsă de el), și care se întoarce împotriva Dumnezeului creștin (simțul verității, dezvoltat la maxim prin creștinism, este cuprins de *greață* în fața falsității și a ipocriziei oricărei interpretări creștine a lumii și a istoriei. Răsturnarea sentinței «Dumnezeu este adevărul» în credința fanatică «totul este fals». Budism al faptei ...). Elementul decisiv este scepticismul față de morală. Declinul interpretării morale a lumii, interpretare ce nu mai poate fi sancționată după ce a încercat să se refugieze într-o lume de dincolo, sfârșește în nihilism. «Nimic nu are sens» (inconsistența unei interpretări a lumii, căreia i-a fost consacrată o energie enormă – trezește suspiciunea dacă nu cumva toate interpretările lumii sunt false). Trăsătură budistă, setea nimicului. (Budismul indian nu are în spate o evoluție fundamental morală, de aceea, în cadrul său, nihilismul e doar o morală nedepășită: existența ca pedeapsă, de asemenea existența ca eroare, deci eroarea ca pedeapsă - o evaluare morală). Încercările filosofice de a depăși «Dumnezeul moral» (Hegel, panteismul). Depășirea idealurilor populare: înțeleptul; sfântul; poetul. Antagonismul dintre «adevărat» și «frumos» și «bun».”⁶ Pi este copil, deci are incertitudini legate de existența unei religii „corecte”, deoarece trăiește experiențe fascinante, care nu sunt reduse din intensitate, pe motiv că ar fi un tânăr oscilant, ci dimpotrivă, surprinde relații și aspecte extrem de sensibile ale lumii, pe care nu le mutilează prin simplificare.

Înainte de tragedia naufragiului, Pi trece printr-o cristalizare a procesului de aderare la una dintre formele credinței. Hinduismul face referire la conceptul de maya (iluzie) și de samsara (ciclul nașterii și al morții) și este evident în viziunea lui Pi despre lumea înconjurătoare și despre natura divinității, credința provenind

⁶ Friedrich Nietzsche, *Voință de putere*, Traducere și Studiu introductiv de Claudiu Baci, Oradea, Editura Aion, 1999, p. 7.

din familie. El confesează că „Prima revelație lasă cele mai adânci urme; cele care urmează doar seamănă cu prima. Datorz hinduismului acel peisaj imaginar care îmi umplea sufletul”⁷ și că a fost mereu hindus. Fascinația lumii spirituale indiene și câteva delimitări terminologice se regăsesc în *Filosofia indiană în texte*, scrisă de Sergiu al-George, care spune că „în concepția panindiană a destinului, acesta se confundă cu fapta: individul este autorul propriului său destin, care este structura de natura morală a faptelor sale. Viața nu este concepută ca desfășurând-se sub semnul contingenței, ci sub cel al necesității, ca o expresie fizică a unui determinism moral care se transmite de la o faptă la alta și de la o viață la alta în mod continuu, neîntrerupt nici chiar de completa dezintegrare a tuturor formelor, dezintegrare care survine la sfârșitul fiecărui ciclu cosmic; după perioada de haos, universul este reconstituit prin forța colectivă a actelor săvârșite de toate ființele, reconstituirea sa fiind astfel făcută încât să permită retribuirea actelor pentru fiecare ființă. S-ar putea spune că în perspectiva doctrinei karman-ului fiecare ciclu cosmic este o dramă care are aceiași actori și aceleași roluri ca și cele precedente, însă în fiecare nou ciclu cosmic actorii își schimbă rolul, căpătând o nouă distribuție, în funcție de valoarea morală a actelor din existența precedentă: de la firul de iarbă și până la zeul Brahma, fiecare modalitate ontologică este doar un rol pe care-l joacă, de fiecare dată, altcineva. Evoluția cosmică se confundă astfel cu istoria etică a conștiințelor.”⁸

Deși încă indecis în privința religiei, Pi nu este într-o fază agnostică, el admiră „mai-binele” din fiecare fațetă care i se revelează, fie prin imagini pe care le simbolizează, fie prin persoane al căror har exercită un magnetism fantastic asupra lui, trăiește o experiență în care credința sa joacă un rol crucial în procesul său de supraviețuire și în percepția sa asupra realității. Alegerea lui Pi de a crede în divinitate și de a adăuga o dimensiune spirituală experienței sale de viață poate fi comparată cu „pariul” lui Pascal, în care nu există dovezi clare, dar credința devine un „pariu” esențial pentru a da sens unei vieți care, altfel, ar fi imposibil de înțeles. Blais Pascal scria că: „Primul lucru care i se oferă omului, când se privește, este corpul său, adică o părticică de materie care îi aparține. Însă pentru înțelege ce este aceasta materie, trebuie ca el să o compare cu tot ceea ce se află deasupra lui și cu tot ce există sub el, pentru ca, în felul acesta, să-și găsească limitele adevărate. Deci omul să nu se mărginească a privi numai lucrurile ce-l înconjură. Să contemple natura întreagă în înalta și deplina ei măreție. Să examineze lumina strălucitoare pusă aici ca o lampă eternă pentru a lumina universul; să i se pară pământul ca un punct prin comparație cu vastul cerc pe care-l descrie acest astru. Și să fie uimit de aceea că acest mare cerc nu este el însuși decât un punct foarte mic prin raport cu cel pe care-l descriu aștrii ce se învârtesc pe firmament. Dacă vederea noastră se oprește aici, să treacă atunci închipuirea dincolo.”⁹

⁷ Yann Martel, *Op. cit.* p. 62.

⁸ Sergiu Al-George, *Filosofia indiană în texte*, Traducere din Sanskrită de Sergiu Al-George, București, Editura Științifică, 1971, p. 35.

⁹ Blais Pascal, *Scrieri alese*, București, Editura Științifică, 1967, p. 116.

Pi nu obosește să privească întinderea nesfârșită de albastru, deoarece acest lucru i-ar curma viața în cel mai scurt timp. El vede că se degradează fizic pe zi ce trece, deznădăjduiește, dar revine la planul inițial, de a-l împlânzi pe Richard Parker și este, deci, propriul inițiator. Citește cu atenție ghidul de supraviețuire, care printr-un miracol nu este distrus, află cum să-și creeze apă potabilă, pe care va trebui să o împartă cu tigrlul, precum și hrana. Deși trăiește episoade traumatizante prin brutalitatea imaginilor, precum atacurile hienelor, eviscerarea maimuței, moartea lentă, dureroasă și agonizantă a zebrei, conștientizează că animalele ar fi putut constitui barierele fizice între el și eventualul atacator, care rămâne în viață. Pi, în ciuda factorilor extrinseci, se află într-o situație în care trebuie să facă alegeri constante. Fiecare decizie pe care o ia – de la supraviețuire, la religie și sensul vieții sale – este rezultatul libertății sale de a alege. Chiar și în fața unei situații care pare determinată de circumstanțe exterioare (furtunile, tigrlul, foamea), Pi este forțat să accepte că doar el are control asupra modului în care se raportează la aceste evenimente și asupra felului în care le dă sens. De aceea, episoadele în care deznădăjduiește alternează cu cele de ingeniozitate, când filtrează apa mării pentru consumul său și al lui Richard Parker, apoi devine letargic și așteaptă sfârșitul sau se luptă cu tigrlul pe care încearcă să îl dreszeze și despre care știe că „tigrii, de fapt toate animalele, nu folosesc violența pentru a-și regla conturile. Când animalele se luptă, o fac pentru a ucide, înțelegând că și ele pot fi ucise. O luptă îi costă. De patru ori m-a lovit cu laba dreaptă și m-a aruncat peste bord, de patru ori mi-am pierdut scutul. Am fost îngrozit înainte, după și în timpul fiecărui atac și am petrecut mult timp tremurând de frică pe plută.”¹⁰ Filozoful Kierkegaard este de părere că „Cine disperă, disperă pentru ceva anume. Așa pare pentru moment; dar este doar pentru moment, fiindcă în chiar acel moment se arată adevărata disperare sau disperarea în adevărul ei. Disperând pentru ceva; el disperă, de fapt, pentru el însuși și acum vrea să se elibereze de sine însuși.”¹¹

Atât în momentele inimaginabil de dificile, cât și în cele când putea zâmbi sau să simtă bucurie, Pi era mereu recunoscător și știa că mântuirea vine de la divinitate și mărturisește că „cu cât ești mai jos, cu atât mintea țintește mai sus. Era normal ca, lipsit de orice mijloc de supraviețuire și îngrozit cum eram, în ghearele celei mai cumplite suferințe, să mă gândesc la Dumnezeu.”¹² Pi se dovedește a fi tipul creștinului pur, cel care nu îmbracă haina ipocriziei și nu face paradă de credință, apelând la divinitate în situații extreme. El este un suflet pur, chiar dacă pentru a se hrăni și, deci a supraviețui, recurge la acte de canibalism, pe care le detestă, dar știe că din punct de vedere creștin, el trebuie să-și conserve trupul pământesc, căci este scutul sufletului său. Cu o familie pierdută, singur în mijlocul Oceanului, Pi nu renunță la luptă, credința servindu-i drept sevă pentru rezistență și reziliență. Søren Kierkegaard spunea că „Toate lucrurile cele mai înspăimântătoare pe care omul natural le poate enumera - după ce le-a enumerat pe toate și nu mai

¹⁰ Yann Martel, *Op. cit.* p. 220.

¹¹ Søren Kierkegaard, *Maladia mortală*, Traducere din limba italiană de George Popescu, Craiova, Editura Omniscope, 1998, p. 20.

¹² Yann Martel, *Op. cit.*, p. 294.

știe să indice nici una dintre ele -, toate aceste lucruri pentru creștin sunt ca o glumă. Aceasta este diferența dintre omul natural și omul creștin; este precum cea dintre un copil și un matur: ceea ce îl înspăimântă pe copil omul adult consideră ca fiind nimic. Copilul nu știe ce este înfricoșătorul; asta știe maturul, și nu se înspăimântă de el. Imperfecțiunea copilului, în primul rând, e aceea de a nu cunoaște Înfricoșătorul, care o implică apoi pe aceea de a se înspăimânta de ce nu e îngrozitor. Iar asta e valabil și pentru omul natural: el ignoră ce anume ar fi cu adevărat îngrozitorul, dar nu de-asta e eliberat de spaimă; nu, el se înspăimântă de ceea ce nu este îngrozitorul. Este ca în raportul dintre păgân și divinitate: el nu-L cunoaște pe Dumnezeu cel adevărat, dar nu e destul; venerează drept Dumnezeu un idol. Numai creștinul știe ce anume trebuie înțeles prin maladie mortală. El, în calitate de creștin, a cucerit un curaj pe care omul natural nu-l cunoaște; acest curaj l-a cucerit învățând să se teamă de ceea ce este încă îngrozitor.”¹³ Pi știe că se află într-o situație disperată, ceea ce îi conferă un soi de avantaj și nu se alienează de realitate, conștiința, rațiunea, dar mai ales spiritul, îi sunt extrem de ascuțite, chiar dacă alternează cu episoade de leșin.

Pi se identifică simultan ca hindus, creștin și musulman. El nu vede aceste religii ca fiind contradictorii, ci complementare – toate îi oferă acces la Dumnezeu. Această perspectivă reflectă o idee filozofică de pluralism religios: că mai multe religii pot conține adevăruri despre divinitate sau sensul vieții și nu este nimic greșit în a adera, pe rând, la oricare dintre ele. Nu a fost constrâns de familie să creadă în ceva anume, așa că, prin libertatea propriilor alegeri, duce onorabil la capăt lupta dintre ființă și spirit, dintre instinctul de supraviețuire și conservare și umanitate. Rațiunea și instinctul îl macină simultan pe copil, căci Tigru poate fi văzut ca un simbol al subconștientului sau al naturii brutale care coexistă cu spiritualitatea. Cartea *Viața lui Pi* pune în contrast credința, oricare ar fi ea, care implică un adevăr misterios, dar cu pretenții de verosimil și, deci, acceptarea ca atare și raționalismul științific, pe care autorul îl deconspiră în finalul cărții prin întrebarea pe care Pi, supraviețuitorul de pe *Tsimtsum*, o adresează jurnaliștilor: „Care poveste este cea mai frumoasă, cea cu animale sau cea fără animale?”¹⁴. Realitatea este greu de acceptat, mai ales dacă este brutală și absurdă, însă o „poveste”, chiar dacă nu este adevărată, are mai multe șanse de a fi acceptată, în manieră existențialistă, adică adevărul este ceea ce poate fi util și dătător de sens.

Misterul supraviețuirii lui Pi este un subiect care va face furori în presă, însă jurnaliștii nu sunt dispuși să creadă relatarea acestuia, căci pare imposibil să fii capabil să trăiești atât de mult timp pe o barcă, cu un tigru bengalez, așa că Pi oferă o altă variantă a supraviețuirii sale, care îmbracă o formă alegorică, o anti-fabulă, în care locul animalelor este luat de oameni, ceea ce face povestea și mai înfiorătoare, deoarece Pi are o confesiune, pe care o relatează detașat, o oroare cu un final absurd și indezirabil pentru orice cititor: „Bucătarul mi-a ucis mama. Muream de foame. Eram slăbit. [...] A apucat-o de încheietura mâinii și i-a răsucit-o. Ea a țipat și a căzut. El s-a aruncat asupra ei. A scos cuțitul. L-a ridicat în aer. L-

¹³ Søren Kierkegaard, *Op. cit.* p. 14.

¹⁴ Yann Martel, *Op. cit.* p. 327.

a coborât de mai multe ori. Nu puteam să o văd. Era pe fundul bărcii. Îl vedeam doar pe el. S-a oprit. Și-a înălțat capul și m-a privit. A aruncat ceva spre mine. O dâră de sânge m-a izbit peste față. Niciun bici nu m-ar fi putut răni mai cumplit. Țineam capul mamei mele în mâini.”¹⁵ La finalul acestei povești, Pi susține că l-a ucis pe agresor și că s-a reîntors la Dumnezeu și, astfel, a supraviețuit.

Noua ipoteză formulată este cutremurătoare, însă este simbolică, deoarece prin moartea mamei, Pi anulează protecția necesară și obligatorie supraviețuirii unui copil. Cea de-a doua proiecție se fundamentează pe o subiectivitate preexistentă, dacă prima poveste părea lipsită total de credibilitate, a doua, deși este plauzibilă, este respinsă de jurnaliști, invocând motivul pueril al frumuseții primei istorisiri, cea cu animale. Paul Ricoeur este de părere că „orice transcendență este îndoielnică și numai imanența este indubitabilă – acest fapt devine la rândul său cât se poate de îndoielnic, din momentul în care se vedește că și Cogito-ul poate fi supus criticii radicale pe care de altfel fenomenologia o aplică oricărei manifestări. Vicleniile conștiinței de sine sunt mai întortocheate decât cele ale lucrului”¹⁶, deci cunoașterea de sine a lui Pi nu poate fi anulată de îndoielile jurnaliștilor, căci el realizează un dialog al sinelui cu rațiunea, cea din urmă fiind salvatoare.

În același registru al doliului pentru mama absentă sau moartă, pentru Harry Potter, personajul-fenomen al literaturii Fantasy, figura maternă este una sacrificială, deoarece ea moare pentru a-și salva fiul. Lipsa acesteia generează o suferință profundă, dar îi conferă lui Harry și o forță intrinsecă uriașă, deoarece are un destin „al alesului”, a cărui responsabilitate are repercusiuni asupra tuturor și va înțelege că sacrificiul este o valoare a iubirii, ca forță mântuitoare. Harry va înfrunta răul în toate formele sale, prin replicarea identitară a Lordului Cap-de-Mort, dar numai pentru a ajunge la *mai-binele* în sens leibnizian. Antropomorfizarea maleficului nu este neapărat o pedeapsă survenită în urma încălcării dogmelor morale și religioase, ci este o expresie a ceea ce nu este reprezentativ pentru natura umană, adică nu ilustrează viziunea asupra lumii a umanității, nu arată și nu se comportă ca atare. De asemenea, dacă răul are formă fizică umană, este un derivat al conștiinței, o necesitate de care eroul se poate folosi, ca să îndrepte ceva din propria viață sau să-servească evoluției. Oricare ar fi întruchiparea răului, personajele au datoria eradicării sale, atât pentru finalizarea inițierii proprii, cât și a salvării lumii primare sau secundare, în situația în care eroul călătorește într-o realitate alternativă.

Frodo Baggins pleacă într-o călătorie aparent imposibilă, din cauza consumului immanent al inelului răului, o forță copleșitoare, dar deși suferă fizic și psihic, continuă să meargă împins de voință și speranță. Asemenea lui Pi, rămâne singur în momente cruciale, dar Sam, similar din punct de vedere simbolic cu Richard Parker, este o prezență care ancorează în realitate misiunea lui Frodo. Din punct de vedere fizic, Frodo este slab, la fel ca toți ceilalți eroi menționați, dar virtutea morală îi conferă o forță de neclintit, iar în momentele cruciale rostește un

¹⁵ *Ibidem*, p. 321.

¹⁶ Paul Ricoeur, *Eseuri de hermeneutică*, Traducere de Vasile Tonoiu, București, Editura Humanitas, 1996, p. 44.

vers din rugăciunea *Tatăl nostru*. Sören Kierkegaard, în *Maladia mortală*, afirmă că „moartea nu e «boală mortală» și cu atât mai puțin tot ce se numește suferință pământeană și vremelnică: sărăcie, boală, mizerie, tulburare, dușmănie, chin sufletesc, doliu, oboseală. Chiar dacă un chin ar fi atât de grav și de tulburător încât să ne facă pe noi oamenii să zicem ori cel puțin pe cine îl îndură: «acesta e mai rău decât moartea», tot ceea ce, întrucât nu e maladie, poate fi comparat cu o boală, nu este, în sens creștin, maladie mortală.”¹⁷ De aceea, spunem că eroii au șanse multiple să finalizeze, simbolic și ritualic, călătoriile dătătoare de sens pentru ei.

Lumile în care călătoresc personajele-copii sunt fie primare, cu toponime reale, credibile, dar și secundare sau alternative, proiectate în imaginar, de către narator sau de personaj. Aceștia trăiesc angoasele la fel ca și adulții, crizele identitare generând o entropie a conștiinței, astfel încât nodurile boromeene, reprezentate de *real*, *imaginar* și *simbolic* (Lacan), urmăresc un traseu al realității și al ficțiunii, deseori cu rute comune, astfel încât Lacan se întreabă dacă „există [...] undeva o priză veritabilă asupra realului la modul simbolic, sau singura priză pe care o avem [asupra realului] – iar aici suntem obligați să alegem – este cea pe care ne-o oferă angoasa, unica aprehensiune definitivă și ca atare a oricărei realități.”¹⁸

Bibliografie

- AL-GEORGE, Sergiu, *Filosofia indiană în texte*, Traducere din Sanskrită de Sergiu Al-George, București, Editura Științifică, 1971.
- GORDIN, Michael D., Tilley, Helen, and Prakash, Gyan, Editors, *Utopia/Dystopia, Conditions of Historical Possibility*, Princeton University Press. Princeton and Oxford, 2010.
- KANT, Immanuel, *Opere. Observații asupra sentimentului de frumos și sublim*, Trad. Rodica Croitoru, București, Editura All, 2008.
- KIERKEGAARD, Sören, *Maladia mortală*, traducere din limba italiană, studiu introductiv și note de George Popescu, Craiova, Editura Omniscop, 1998.
- LACAN, Jacques, *Séminaire X. L'angoisse („Angoasa”)*, Trad. Flaviu Câmpean, Seuil, Paris, 2004.
- MARTEL, Yann, *Viața lui Pi*, traducere din limba engleză de Andreea Popescu, Iași, Editura Polirom, 2012.
- NIETSCHE, Friedrich, *Voința de putere*, Traducere și Studiu introductiv de Claudiu Baci, Oradea, Editura Aion, 1999.
- NIKOLAJEVA, Maria, *The Rhetoric of Character in Children's Literature* Lanham, Maryland and Oxford, The Scarecrow Press, Inc., 2002.
- PASCAL, Blais, *Scrieri alese*, București, Editura Științifică, 1967.
- RICOEUR, Paul, *Eseuri de hermeneutică*, Traducere de Vasile Tonoiu, București, Editura Humanitas, 1996.

¹⁷ Sören Kierkegaard, *Maladia mortală*, traducere din limba italiană, studiu introductiv și note de George Popescu, Craiova, Editura Omniscop, 1998, p. 14.

¹⁸ Jacques Lacan, *Séminaire X. L'angoisse („Angoasa”)*, Trad. Flaviu Câmpean, Seuil, Paris, 2004, p. 396.